

Kürsa Ere köüdüssist, midä raha iist ei osta

Kae lk 2

Lauluesä kooli kokko-tulõgi korvpallimäng

Kae lk 3

Kuis võro keele mõist-minõ kassu vöi tuvva

Kae lk 4

9 771406 1922005

SALFI SAARA (6. VILUSTÕ KOOLI LATSIAIAST) TSEHKENDÜS

Keelepesälatsi pildinäütüs Võrol. 29. rehekuu pääväl tetti Võrol Maksimarketin vallalõ keelepesälatsi joonistõduisi pilte näütüs «Kirriv elo». Näütüse sai kokko keelepesärühmi latsõ ja oppaja, üten avidi Võro instituudi inemise. Keelepesä om latsiaiarühm, kon opitas võro kiilt. Ku latsõ jaos omma kuun pilt ja sõna, jääse sõna parõmbalõ miilde. Nii vöi egäüts näütüse abiga är oppi mõnõ sõna võro kiilt, ku tä poodin käü.

Näütüs om osa timahavadsõ võro keele nädäli tegemisist ja jääs vallalõ kolmõs nädälis.

UL

Tulõ Uma Meki suurlaat

9. märdikuul peetas Võro spordihuunõn Uma Meki suurlaatu. Laadu pääl kaubõldas innekökkõ paigapäälidse söögikraami ja käsitüüga.

UL

Timahava pidä laat 15. sünnüpäivä ja om tuuperäst võimsamb ku varrampa. Päält kauplõmisõ saa laadu pääl ossa võtta tüütarrist ja kullõlda elävat muusikat. Laadulõ päsemissile pilet om 1 euro.

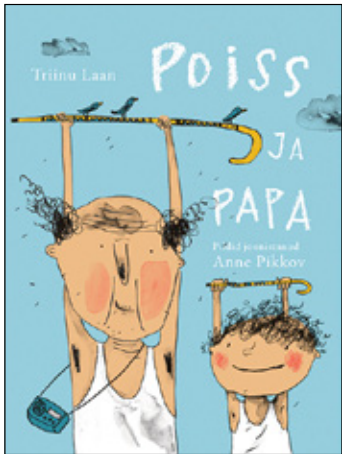
Näütlejä Orro Kalju lugü Laanõ Triinu vahtsõ latsiraamadu võro keeli linti

Kiränik Laanõ Triinul om välälä tulnu vahtsõnõ latsiraamat päälkiräga «Poiss ja papa». Raamat kõnõlõs põlvkundõvaihõlidsõst läbikäümisest ja tegeläisi poisi ja papa õkva-kõnõ om muido eestikeelitsen raamatun kirotoit võro keelen.

A raamadu jutu omma olõman otsani võro keelen kah ja näütlejä Orro Kalju om nuu linti lugõnu. Noid juttõ saa kullõlda leheküle helüait.ee päält.

Vahtsõ raamadu näütämisse Vanal Võromaal omma 6. märdikuul kell 11 Võrol Rahva Raamadu poodin ja 7. märdikuul kell 18 Rāpinā luumismajan.

UL

Raamadu «Poiss ja papa» kaasõpilt. Pildi om raamatu-lõ joonistanu Pikkovi Anne.

Tulõman om võro keele nätäl

RAHMANI JAN

Nigu joba aastit kombõs, peetas timahava kah märdikuul edimädsel täüs-nädälil võro keele nädälit. Võro keele nädäli tegemiisi vött iist ja tsusk takast Võro instituut.

Timahavadsõ nädäli lõugahus om «Püsümi võro keele pääl». Võro instituudi direktri Kuuba Rainer seletäs timahavast hõigulausõt vallalõ niimuudu: «Keele häöse är, ku inemise otsustasõ, et nä vahetasõ umma kiilt, nakkasõ kõnõlõma määnestki tõist kiilt ja tegevä tuud latsiga kah. Ku mi tahami latsilõ võro kiilt edesi anda, sis piät mõtlõma tollõ pääle, et tulõgi püssü võro keele pääl.»

Et võro kiilt saanu inämb latsilõ edesi anda, om suur jago keelenädäli tegemiisi köüdet latsiga. Võro keele nädälit tähistedäs mitmõn Vana-Võromaa koolin ja latsiaian, päält tuu saava latsõ kävvü mängutunnõn, midä mitmõ vidäjä iist võtva. A om hulga säänsit tegemiisi, minkast suurõ inemise kah ossa saava. Keelenädäli ettevõtmiisi om plaanit mitmõn paigan, nii Vanal Võromaal ku ka kavvõmbal.

Päält välläkuulutõdu tegemiisi saa egäüts esi kah võro keele nädälit tähistä. «Kutsumi kõiki üles võro keele nädäli puhul pruukma rohkõmb võro kiilt. Ka nuu, kiä harilikult ei olõ võro kiilt kõnõlõnu, võinu iks rahulikult võrokõisi lipu vällä panda ja kõnõlda võro kiilt nii pallo, ku vähägi mõistva vai saava,» lõüd Kuuba Rainer.

PEDAJÄ BIRGITI PILT

Mängutunnõ latsilõ vidä tõisi hulgan Põlva kihlkunna folkloorirühm Käokiräs.

NÄDÄLI TEGEMIISI:

Võro liinan
Mängutunni latsilõ Võro instituudi saalin. 4. märdikuul kell 10 vidä tunni **Lepas-soni Kadri**, 5. märdikuul kell 10, 11 ja 12.30 omma tunni **Laube Kadriga**, 6. märdikuul kell 9.30 ja 11 (latsiaialatsõ) ja kell 12.30 (koolilatsõ) tunni **Mähari Enega**, 7. märdikuul kell 10 ja 11 folkloorirühmaga **Käokiräs**.

6. märdikuul õdagu kell 18 om Võro instituudi saalin **võrokiilne ja -miilne mälo-mäng**, mink teema pututasõ Vanna-Võromaad, tuu inemiisi, aoluku, kultuuri, kiilt, luudust jm.

10. märdikuul kell 15.30 näüdatäs **Võro Kandlõ kultuurimajan ülesvõtõ 1. hainakuul Põlvan peetüst Umast Pidost**. Pilet 5 eurot.

Põlvan

8. märdikuul kell 18 om **Põlva kultuurikeskusõn timahavadsõ Uma Pido ülesvõtõ näütämine**. Väiku kokkovõtõ tege pido lavastaja **Leesalu Diana** ja lauluhelü vött üles pido päädiregent **Joosingu Küllike**.

Varstun

5. märdikuul kell 18 tulõ **perimüstandsuõdak Varstun Kõrvipalu luumistalun**. Ilmast ja inemiisist kõnõlõs **Kõivupuu Marju**, tandsus mängvä Mõnis-tõ kooli muusigapesä ja Mooste pilliklubi. Pilet 5 eurot.

Rāpināl

7. märdikuul kell 18 om **kultuuriõdak Rāpinā luumismajan**. Näüdatäs **Laanõ Triinu** vahtsõt raamatut «Poiss ja papa», **Sāinasti Ene** luulõkoko «Lumõkibõna» ja **Saarõ Evari** luulõkoko «Tsirgukiil». **Kal-**

la Urmas kõnõlõs Rāpinā kandi keelest ja Saarõ Evar priinimmist. Muusikat tege **Ilvese Aapo**.

Tarton

6. märdikuul om Jakobi 2 ruumin 427 **võro nuuri ja vannu keelekohvik**.

Tarton Tammõ gümnaasiumin om võro keele sündmüisi iispäävast riidini. Tõisi tegemiisi siän om **Kalkuna Mari** kontsõrt.

Internetin ja muial

Vahtsit umakeelitsit juttõ saa kullõlda **helüait.ee** lehe päält. Lisas om võro keele nädälil kodolehe **lasteekraan.ee** pääl võrokeelitsit juttõ. Tsipa inämb saa võro kiilt kuulda ka **Vikerraadiost**. Võro keele nädäli kavva saa kaia Võro instituudi kodolehe **wi.ee** päält.

Võro keele nädäl
4.-10. märdikuul 2024

PÜSÜMI
VÖRO
KEELE
PÄÄL

KÕNÕLÕ
MUKKA
VÖRO
KIILT!

M Ä R G O T U S

Ilmasammas

Seo nätäl naas pääle Lindora laaduga. Huulmada iispäävatest pääväst tulf jäl kokko ilmadu hulk rahvast, nii kauplõjit ku uudistajit. Lindora laatu om rassõ mõistusõ perrä seletä: tä lihtsäle om, kõrraldagu säääl kiäki midägi vai ei. Om määnegi sisemäne sund, miä inemise sinnä kokko vii.

Mäletä umma edimäst Lindora laatu viil sügävil Vinne aol. Jõudsõmi umbõs kell 9 laaduplatsi pääle, säääl olf vast kats vana-miist hobõsidõga, ütél lamba kah vankrõ pääl. Ütlivä, et mis mi nii ilda tulõmi, laat om joba är peetü ja lakja lännü. Edesi naas laat kõrrast suurõmbas kasuma. A peris Eesti-aigsõ mehe mäleti kah, kuis vanastõ olf säääl iks tsirkusõtola olnu ja viiga pangi paheldõ üle pää keerutanu, nii et tsilkagi vett maaha es lää.

Ku olf tuu kõgõ hullõmb koroona-aastak, kuulutõdi vällä, et laat jääs är. Es jää tä kohegi, olf hoobis armsa väiku laadukõnõ, kon paigapääliline rahvas ja mõni julgõmb kaupmiis kavvõmbalt kokko saiva ja ammõtnigu pildimassinaga inemiisi üles võti, et säädüserikja ilostõ dokumenteeritüs saanu.

Lindora laat om nigu üts ilmasammas. Üts kimmäs asi, miä om kimmäl aol ja midä ütski ilmatorn ei kõiguta. Mi umakultuuri suur tugi ja üts vähätsit kotussit, kon võrokõsõ ja seto midägi ütenukun tegevä. Täambädsen kipõstõ muutuvan maailman om säändsit ilmasambit hädaste vaia. Et püsünü kõüdüs olnu ao ja mi esierälidse umakultuuriga. Pikkä ikä Lindora laadulõ!

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMƏ LEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molõvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Tõsõ kundi otsast

Ettevõtja PINDMAA AIGAR märgotat tan ilmaasju pääle tsipa tõsõ nuka alt, ku hariligult kaema harinu oltas.

Eloluu näütase tiid

Mul um väikene kiiks: miilidus lukõ inemiisi elolugusid. Ildaaigu loi suurõ Itaaliala laulumehe Andrea Bocelli luku. Väiku poiss, kiä sündü siia ilma, kaof kuvvõaastadsõlt uma nägemise. Säääl raamatun um häste palfo juttu tuust, kuis poiss opp, tege tüüd ja kõiki ummi poiskõsõvigurit ja kuis tä lõpus jõud vällä uma peris kutsumusõ – laulmisõ mano.

Kulssi raamadu lugõmisõ man mitmit tunnõ timä laulõ. Ku olõit õkva lugõnu, läbi määndsides rasõhuisi ja hindäületämiisi um tä laulmisõ mano jõudnu, andva nuu laulu hoobis tõistsugumadsõ tundõ ja arvosaamisõ, et taa inemine um uma kuulsusõ saanu läbi väega suurõ tüü.

Edimält tahtsõ Bocelli hoo-bis juristis saia ja lõpõtki juristi eriala. A tä sai esi lukõ õnnõ noid kiräitükke, miä olli pümmekirän olõman. Nii palga-s tä hindäle õigustiiduse kiränduse ettelugõja ja jätse tarkusõ miilde. Tuu päält tegi

tä juristieksämi är, sai kraadi kätte, a sis sai arvo, et advokaaditüü iks ei olõ tälle hengelähkü, tä taht lauljas saia. Elo tõi tälle kõrrast vahtsit oppajit ja opitunnõ tii pääle, nika ku lõpus tulf võimalus lava pääl umma imelist hellü näüdäta. A innemb tuud olf kuid ja aastit, ku tä pidi muusikat mängmä lokaalõn, et valmista hinnäst ette suurõs lavaedus ja tollõs heliis, mis periselt timä seen helises.

Tuu lugõminõ pand märkmä, et mi iks väega palfo tükümi virisemä, ku asa ei lää peris nii, nigu tahami. A periselt või tuu man väega palfo laiskust ja mitte-tahtmist seen olla. Säändsides inemiisi elokäuke tundmaopminõ and tiidmist, et ku midägi um kostki är võetu, sis või olla um kohegi muialõ palfo rohkõmb antu. Tollõ üleslõudmine avitas egälütel ellä säänest ello, midä tä periselt um siia ilma elämä tulnu.

Virisemine um asalda, ei vii ello edesi. Ellä tulõ rõõmu ja mõnuga ja tetä tuud, midä kõgõ parõmbalõ mõistat.

Harglõ kerik.

Põlva kerik.

Sverdlovi kolhoosi kuulsa kontor Tsoorun.

Vana-Roosa kerik.

Ao lõpmalda voolun

Ao lõpmalda voolun, häõtämise ja är kaotamisõ tuhina seen olõ mõtõlnu kerikist. Mu hindä tüükotus om piaaigu kerko värtten. Kerkokell om aastit tiidä andnu rõõmust ja leinäst. Tiit tüüd, a kinkalõgi lüvväs viimäst kellä.

Harglõn, Urvastõn, Vanan Roosan ja muialpuul, kon rahvast kõrrast veidemb, saisva kerko ku tunnimel, kikas tornin, uhkõlõ keset küllä. Saisva ja illos om kaia.

Eestlane om usoleüge, kerkolõ on meil asja veidü, a maa-märges omma kerko jo väega uhkõ huunõ. Nõuka-ao kafalauda, kuivusõ, kontori, tüükua ja eski mitmõkõrdsõ elo-

maja omma tühä ja laonu, tuul õnnõ ütsindä huik. Ja vahtsõmbast Eesti aost, kipõstõ kokko klopsidu hirmsa suurõ plekist poodi ja laohuunõ vai vahtsõ kooli- ja elomaja – kas noist saava vahtsõ maamärgi? Või-olla ei piäki saama.

Kimmäle om vahtsõ ehitämise lihtsämb. Kas vahtsõl asäl häädüst kah om ja asi esi aon hinda jääs, om esiküsimine.

Aastid tagasi istsõ mu lava-takan üts vanamemm, kiä tahtsõ perändä hindä Singeri massinat, vahvärki ja päält tuu kirota testamenti kõrraldust, et timä talon om jo säidse põlvõ eletü ja tulõ säidse viil ellä. Ma hindäette muiahti sõs ja kõnõ-

li, et nii peris ei saa. A aastit ildamba om tuu memm mul kõik aig meelen ja timä mõtõ tunnus kõrrast kinämb.

Tõtõstõ illos om kaia vana-imä-vanaesä tarõ puhtas kraabitut saa-aastast palksaina, säääl om jutus, juurõ ja jaoperrä prahti. Muro pääl maakivikel-ler. Kõüdüsse, midä raha iist ei osta.

Põlva kerko ümbre naatas vanna häõtämä. Luuta ja usko tulõ, et asõmõlõ tulõ vahtsõnõ ja väärtüslaine. Vana 15. saandist kerik kaes tuud päält ja jaoperrä lüvväs säält viimäst kellä...

KÜRSA ERE

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi periolõmisõst ja tähendüsest.

Saag

Seol nimel om Eestin 176 kandjat. Pandmisõ kotussit olf 11, noist ütessä Liivimaa kubõrmangun.

Kanepi kihlkunnan 1809. aastagal panti *Saag* Erästvere mõisa üten Vedelä talun. Vedelä olf veskikotus ja säääl pantu nimi võisõ näüdäda tuu pääle, et veskin olf muu hulgan saag laudu lõikamisõs. Vanan personaalraamatun 1803–1810 omgi Vedeläl kirän kats perekunnanimme: *Weski* ja *Saag*.

Tõnõ Võrumaa kotus olf Mõnistõ mõisa. Säääl panti *Saag* Sae talun Vaidva jõõ veeren. Tuu talunimi om tulnu saeveski kotussõst 18. aastaga-saa tõsõl poolõl. Mellini atlasõ

kaardi (1798) pääl om veskikotus ja kiri *Säge M* 'saeveski'.

Võnnu kihlkunna nimi Saag, a niisamatõ alla kuvvõ kandjaga Võnnu nime Sae ja Saeberg omma kõik juuri poolõst peri Ahja mõisa Valgõsuu külä Sae talust. Kukki Sae talu om külä kesken, Ahja jõõst kavvõdan, om rahvas tiidnõ kõnõlda, et talunimi saadi saeveski nimest, miä ollõv vanast tuu talu manu kuulunu. Saeveski hindä kotus om muiduki Saesaarõ. Saesaarõ mäke om nimmat ka *Saekua mägi*.

Tuu, et saeveskit om nimetet lihsalõ sõnaga, miä tähendäs saagõ, om peris harilik ka soomõ keelen, *saha* või olla nii saeveski ku harilik tüüriist.

Valguta mõisan Rannu kihlkunnan olf vähä tõistsuguma-nõ lugu, säääl sai priinime *Saag* Tislari Luka uma perrega. Nimi panti sõs käsitüüriista, mitte lavvalõikusõ sae perrä.

Tartumaal panti seo nimi li-

sas viil Tähtvere ja Vana-Otõmpää mõisan. Näütäs nii, et Tähtvere nimi panti edimält katõlõ noorõlõ mehele, Võngri Juhanilõ ja Andressõlõ mõisarahva hulgan ja näide kaudu üte Võngri talu perrerahvalõ.

Muu nime Saag saamisõ kotussõ olli Sürgavere Suurõ-Jaenin, Pahkla mõisa Harjumaal Hagerin, Seidla mõisa Järvamaal, Kahtla ja Kaali mõisa Saarõmaal. Saarõmaal või ka olla juhtunu, et alguperädsõ *Saag* ja *Saak* omma tundunu nigu üts nimi. Nimi Saag om säält är kaonu, a katõn Saarõmaa mõisan pantu Saak (Eestin kokku 22 kandjat) om alalõ.

Eestistämisel võeti nimme Saag kolmõl kõrral. Vällä vahetõdi Pelzer Mõnistõ vallan, Schütt ja Teckel Põha-Tartumaal. Üts kõrd ka jäeti maha nimi Saag, asõmalõ võeti Kangro.

SAARÕ EVAR

Pulga Jaani jutukõnõ

Edimäne kablalugu

Seo lugu om peri mu esä jutust ja olf umal aol perekonna-legend. Põrõlt om lugu levinü laembalt.

Mu vanaesä Leo olf Võru kohtukirutaja. Tuud amõti-miist olf hirmsalõ vaia, kuna nika aastani 1900 (umbõs) olli kõik tunnistusõ kirjän võru keeli (põlisrahva keeli). Kohtukirutaja pidi mõistma noid eesti kiräkiilde ümbre panda. Meelega mõista pidi kirutamine ja lugõmine täl mõlõmban keelen vabalt ja soravalt vällä tulõma. Säändsidi mehi es olõ tuukõrd eriti pallu.

Vanaimä Marie Pulk (neiupõlvõn Jauk) olf peri Krabilt keskmise suurusõga talust, midä sugulasõ edesi piti (pidäva siämaani). Ütskõrd tetti talun jõulus hulga verivorstõ ja viidi liina Marie perrele kah. Talun tettül verivorstil om hää aura ümbre, tuukõrd toda inämb. Kohtuherrä tulli sis mu esäkode kokku, et avita perrahval vorste häõtädä – teedäki mille kõrvalõ.

Kohtun tüüf tolaigu ka miis nimega Kukk, kelle ülesandõs olf ammõtlikkõ kirju müüdä liina adressaadilõ kätte toimõta. Kukk lahend uma ülesandõ nii, et and kirjapaki mu esä (sündünü 1915) kätte ja pääle ülesandõ täütmist and esäle 5 kopikat. Tundu nigu väega väiku summa, aga esä tõend, et tuu iist sai timä osta hindäle leevä ja tsukru, nii et nälläsurm es ähvärä. Kukkõ pidäsi tä hindä kõgõ parembas sõbras.

Ku nüüd kohtuherrä pudelist ala võttiva ja vorsti pääle hauksiva, pand esä tähele, et Kukk haukas vorsti eriti suurõ suuga. Vorst naka-s joba otsa saama ja otsakabõl tükke Kukkõlõ suuh-tõ. Esä sis hoiaf umma sõpra: «Kukk, kae, et sa kapla alla ei neelä!»

Võiti ette kujuta, kuimuudu reagiirse toolõ latsõ häätahtlikulõ märkusõlõ (puul)purjun seltskond. Ja paari tunni peräst terve Võru liin. Tuukõrd olf Võru nii parajalt väiku, et kõik tunsõva kõiki. Kuna liina pääl liigusõ jutu pehmelt üldä mitte väega täpsele, sis tiise inämb-jagu inemiisi, et Kukk ollgi tuu vorstikabla alla niildnõ. Käüti tälle kõtuvalu rohtu soovitaman ja muidu kaastunnõ avaldaman. Meelega mõista, et Kukk sai pikäpääle vihatsõs.

Siämaani om alalõ ütölüs, ku kiäki midägi väega aplalõ süü: «Kukk, kae et sa kapla alla ei neelä!»

PULGA JAAN

Kooli kokkotulõgi korvpallimäng

LAURI KAROLIINE PILDI

Kõva korvpallimängjä ja koolidirektri omma päält mängu hinnäst üles rivistänü: vilistläse valgidõ ja oppaja kõllatsidõ hammidõga.

RAHMANI JAN

SPORDIJUTT. 19. rehekuu pääväl peeti Võrol Kreutzwaldi kooli kokkotulõkit. Üts ettevõtmisnõ olf tuul pääväl väiku spordivõistlus, kon korvpalliplatsi pääl saiva kokko kooli vilistläse ja oppaja. Mäng lõppi oppajidõ suurõ võidu ja osaliidsi rõõmsa meelega.

Kõgõpäält tulõ minnä aoluku. 1990. aastidõ alustusõn olf tuukõrdsõn Võro I kesk-koolin korvpallivõistkond nim-mega Logos Ambales. Mängi nä väega es mõista, a um-mõhtõgi kirotõdi tuust võist-kunnast kõrra ka aolehen. Asi tollõn, et võistkunnal olf kimmäs mänedžer – Valpri Valdo. Ma olli võistkunna triinjä.

Luix käve mõttö vällä

Seo suvi kirot mullõ kujon-daja Luiga Kristjan, et mis olnu, ku pidänü kooli kokko-tulõkil maaha korvpalli-mängu, kon Logos Ambales mäng oppajidõ vasta. Et ten-nü kõigilõ korvpallihammõ

ja tulõtanu vanno aigõ miilde. Saadi mõttö osaliidsilõ edesi. A es tulõ üttegi vastust, olf suvi ja inneskidse kõva korvpallimängjä es paistu mõttöga kuigi üten tulõvat. Nika ku...

Mängu tull mänedžer

Suvõ lõpu poolõ haard' uha hindä kätte Logos Ambales mänedžer. Tä naas kirjuga op-pajit ja mängjit pommitama. A õks es mäenestki hõiskamist, et teemi är. Innembä kõnõldi umist vigahuisist ja tuust, et taa kuul ei olõ iks inämb taa kuul. A mänedžer es jätä perrä ja trehväs lõpus iks õigidõ in-miisi otsa.

Karu sai asast arvo

Üts noist õigist inemiisist olf koolidirektri Karu Taavi. Timäga es olõ mänedžeril pik-kä seletämist, hoobis lahendui-si tull ussõst ja aknõst. Mäng tulõ. Vanan spordikoolin. Ja võinu tetä nii, et oppaja saava kah vähembält üte korvi sisse visada. Tsipa mõtlõmist olf tol-lõ kotussõ pääl, kiä nuu mäng-jä omma, kas Logos Ambales iks kokko saa. Tuuperäst ot-sustõdi, et umavaihõl nakkasõ mängmä oppaja ja vilistläse.

Korvpallikokkosaamisõ kõgõ prohvimba ülesastja, härgütüstütrigu trupist Showstep.

Ku kokkotulõgi kava vällä kuulõtõdi, olf korvpallimäng sääl seen. Inämb midägi är jät-tä es olõ võimalik.

Ärimehe panni ola ala

A kost mängjit võtta? Perä-mädsen hädän kõlist mänedžer prilliärimii Lauri Brunolõ. Vastus olf lühkü: ku pallo mängjit vaia om?

Bruno kõrrald' korvpalli mängi mõistvit inemiisi nii op-pajidõ ku vilistläisi poolõ pääle. Nii ollgi puul tunni inne män-

gu alostust vana spordikooli rõivaruum nafaliidsi tegeläisi täüs. Ka saalin olf mitund sorti kõrraldajit ja kohtumiihi, nii et mäng võisõ pia pääle naada.

Hallõ päähäsaminõ

Mängust hindäst suurt kõnõlda ei olõki. Mõlõmban võistkun-nan olf vast kümme mängjät, mängiti 4 x 5 minotit ja tuu ao seen saiva ka kõgõ sandimba platsi pääle. Korvi poolõ visati palli hulga, a sisse lätš tuu har-va. Oppajidõ poolõ pääl olli tsi-

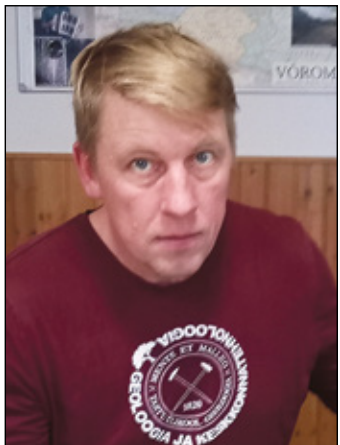
pa kõvõmba mängjä. Lõpusais jäigi sääne, et vilistläse saiva peris hallõlt päähä – 14 : 31.

Prohvi saalin

A üte perisprohvi saalin siski olli: härgütüstütrigu tandsu-trupist Showstep. Näide tand-su kaeminõ avit vilistläisil kaotusõhallu vällä kannaha. Ja mänedžer Valpri Valdolõ miildü nii väega, et tä juusksõ tandsvidõ tütrige mano ja tegi näide perrä paar kinnä tandsu-sammu kah.

Telekas tekä kümme kõrda kuulsambas

Võromaa miis Puksingu Mar-ko, kedä inämb tundas Pluuto nimega, olf ildaigu telesaaton «15 küsimust». Sääl naas tä sil-mä pikki ja tarku seletüisiga. Pluuto võitsõ üte saatõ, töösõn jõudsõ vastanõ kipõmbalõ pul-ti vaota ja tä sattõ saatõst vällä. «Ku olõd mälomängu-huvilinõ, sis ütškõrd sääne asi juhtus,» seletäs Pluuto tele-mängu minemist. Edimält kut-suti tä casting'ulõ, sis saadõti kiri, et om vällä valitu. A kokko kõnõld filmmise päiv treh-väs säändse ao pääle, et Pluuto tull õkva sõbra sünnüpäävält Setomaalt ja olf väega väsi-nü. Telestuudion panti kõrraga kaamõra ja tulõ näkko ja tuu olf edimält harinõmada asi. «Sai üte võidu kätte, tundsõ, et om häste, kõik kõrran. A sis naas silm kinni vaoma, es jõvva inämb nuppu vaota,» kõnõlõs

Puksingu Marko ehk Pluuto.

tä. Nupi pääle õigõl aol vaotaminõ omgi Pluuto meelest sääl mängun kõgõ tähtsamb, küsimüse nii rassõ ei olõki.

Ku saatõ olli telekan är olnu, sai Puksingu Marko arvo, et tä om saanu hulga kuulsambas. «Sugulasõ, naabri, imä kõlisti. Televisioon om õks imeline asi!» lõid tä.

UL

Kümme koto

Pensionär URMI AILI tulõtas miilde, määndse omma nuu paiga, kon tä elänü ja midä kodos nimetanü om.

Katsas kodo

Vahtsõ lehest kortõrikuulutuusi ja mullõ naas miildümä Peril üts kortõr vanan paneelmajan. Tollõ ostigi är. Es olõ väega kallis kah. Inne olli ma Perilt paar kõrda bussiga läbi sõitnu.

Maja olf katõ korrusõga ja mu kolmõtarõlinõ kortõr olf töösõ kõrra pääl. Tuu mullõ väega miildü, et es olõ naabrit lae pääl.

Kuna eelmine umanik olf ütistüga masmada arvidõ per-räst tüllü länny, sis olle tä minnen kõik laelambi ja saina-kontakti är võtnu. Juhtmõ ripni egäl puul. Viitõro ja radika olli kah katski. Kõgõpäält tull naa-da remontma.

Kortõriga üten sai aiaaala-

Algusõn olli kõik asä katski, esiki piiglit tull paranda.

pi, kon joba kasvi mafapuhma. Ega tuu maahariminõ mul väe-ga häste es lää, selle et maa olf orashaina täüs kasunu ja mul es olõ aigu. Käve sis viil tüül. Üts aasta panni koti kardokit maaha ja sügüse sai puul kotti tagasi.

Kül ma rõõmusti, ku pen-sioni-aig kätte tull. Sis olf mul aigu Perit pite kõndi ja ilosat luudust kaia. Peril olf hää ellä. Kõik olf lähkül. Puut olf üle tii,

URMI AILI

Imä lugu

Mul om väega hää miil, et mul ummõtõgi nii pallu mutsu oll, et ütškõrd 1965. aastal, ku Rõugõ-lõ sünnükodu tuli, reportõrimaki pääle uma imä Tootseni Hilda (1911–1989) jutu võtsõ.

Nüüd om hää latsilõ ja latsõ-latsilõ kullõlda anda. Paku tükü-keisi imä jutust Uma Lehe lugõji-lõ kah lukõ.

TOOTSENI TOIVO

5. Foto- ja suurõndus-äri Tootsen

Võru liinan üürse esä üte kor-tõri ja nakaš sääl pilte tegemä. Sõs tä tegi joba plaadi pääle. Esi tä nuu aparaadi kõik meisterd'. Kiirpildiaparaat olf timäl kah esi tettü. Tä olf Kepnigu man – tuu olf üts piltnik liinan – opila-nõ olnu. Tuu es olõ lasknu su-kugi aparaadi sisse kaia! Jaan ütelf, et ku vanna Kepnikku ko-tun es olõ, sõs tä uursõ õks kõik täpselt perrä, kuis nuu aparaadi tettü omma. Nii ku tä säält är tull, tegi esi hindäle aparaadi. Objektiv kül tull osta, tuukõrd olli nuu kalli – lehmä raha mas-sõ! Jaani esä mõi lehmä maaha ja ostõs tälle objektivi. Tuusa-ma objektiviga tiinse Jaan nii-pallu rahha, et ostõs hindäle viil mitu aparaati.

Võrun ollimi aiamajan, sääl olf veranda kah, sinnä teimiki sõs pilditüüstuse.

(Panõ siia vahelõ lühendedül kujol üte Tossu Tilda pajatusõ Kepnikust 2006. aasta Umast Lehest. – T. T.) *Inne ja perän sõta tekä Võron pilte Kepniku Aleksandri. Kundõdõ manotõmbamisõs olli täl egäsugu-madsõ viguri valmis mõtõld. Maatütrigile miildü laskõ hin-näst üles võtta meremehepluusõ ja mütsuga. Ütškõrd tull priski-de ihovormõ ja vägevide rõn-duga Kasariisa tütrik Kepniku ärri ja taht laskõ hinnäst üles võtta. Kissõ meremehepluusõ sälgä, lei mütsü pääha ni istõ aparaadi ette. «Kas ma tii teist rõnnapildi?» uursõ vana piltnik viisakalõ. «Ma mõtlõ, et pisu näko võisi kah pääle jäää,» ütelf tütrik häbeligult vasta.*

Võru liinan ellimi mitu aast-tat. Jaani vanõmba olliva Vii-tinäst Rõugõ alõvilõ kolinu, Mulla majja. Nuu naksva kõ-nõlõma, et tulku mi kah sinnä – suur alõvik ja palflu pilditüüd, a piltnikku ei olõ. Lätsimigi.

Pilditüüd olf palflu külh – mõni kolm satsi leerilatsi, pul-ma, matussõ, surnuaiapühä. Nii suur teenistüs olf, et mi ollimi mõlõmba ammõtin. Jaan võtsõ üles ja ma aviti valmis tetä. Vii-mäte ma naksi esi kah käümä pildistämän, ku Jaan tegi muud tüüd. Tä olf jo maalri kah, peris papõrdõga... Jah, esä andsõ maalritüü ja pilditüü alal eksä-mi kah är.

Paar aastat ollimi vanadõ-ga kuun, a tahtsõmi õks eräle saia. Latsõ olliva sõs – Ester (mu tsõdsõ Roosi lats – T. T.) ja Ülo – ütevana. Ester es kullõ sukugi vanaimä sõnna, ma pidi õks veidükese kohendama. Imä sõs vahel kaivaš Roosilõ, et taa Hilda om väega kuri. Tihtsäle sai Ülo Estri peräst naha pääle. Ester olf nii kuramusõ koer. Ma ütli Jaanilõ, et läämi parõmb är.

Sõs saimi Saali poolõ. Illus maja olf näil sääl õkva tii vee-ren. Sääl olf meil sõs üts suur tarõ. Esä tegi õks pilditüüd.

Lugu lätt edesi.

Kiil suust vällä!

MÜÜRSEPÄ KÜLLI

Minevä aastaga võru keele nädäli lõugahus «Kiil suust vällä!» om ku ruskas silmä-mulku. Olku kitetü tuu lausõ vällämõtloja, selle et tuu mõt-tõ perrä olõ ma aastit talitanu ja tuust om palļu kassu olnu.

Ku müüdä lämimid lõuna-maid (nii Aafrikan ku Arabian) sai linnatus ja kotusõpäälitse müüjide-ga kaubavaihtust tettüs (tuu tähendäs raha tälle, kaup mullõ), sis kõõ parõmb tullõm ostjalõ olf hinna allakauplõ-minõ võru keelen. Kuna ing-lüse kiil es olõ kummalgi poolõl arvosaavalt selge, sis kõnõli nä uman keelen ja ma uman imäkeelen. Kassi-jalgu ja näomoonutuisi appi võttõn sai tõnõkõrd edimält küstüst hinnast eski kolmveeränd alla kaubõldus. Nii et uman imä-keelen kõnõlõmisõst või tulla rahalinõ kasu!

A vaimsõd kassu om kah olnu. Olli paar aastat tagasi minemän Liiso pruuvi ja ast-sõ inne tuud lähkün olõvast Swedpanga kontorigist läbi, et üts kindlustusõ asi kõr-da aia. Trehvsi üte tasaligu, häätahtligu ja asatundja tee-nindajā manu, kelle rõnna-sildi pääl nimi Ülle. Kuna olf õkva võru keele nätäl, sis olli sälgä pandnu võru keele agendi pusa. Nafaperäst ütli panga-ammõtnikulõ lõpus: «Hüvvä tüüpäävä jakku!», millele tä vastaš mu üllätü-ses: «Tennä väega!» Süämehe tulf sääne lämimi tunnõ, nigu olõs sugulasõga kokku saanu. Tä kõnõf, kuis olf mu agendi-pussa taksiirnü ja ummi Võ-

rumaa juuri pääle mõtõlnu. Nii et egäl võimalikul juhul tulõ kanda võrukeelidse kiräga rõi-vid!

Parhillatsõs om Üllest saanu Liiso laulutsirk, kiä tekä meile üte üllätüse viil: võtsõ laulu-pruuvu uma tütre Liisi kah ütlen. Tenu toolõ om Liisokõisi keskmäne vannus hulga väikumb – sääne arõnghüpe.

Kaemalda Liiso noorõnõmi-sõ pääle om lajan lastun egäle meist iks aastit manu tulõman. Nii ka Talna Võru seldsi kogukunnan. Veidü om noid, kel elu viil pulma poolõ lätt. Piät olõma märksüst ja huult, et seldsi-liidsi manu saia.

Paar aastakka tagasi trehvsi Võrust Talnalõ sõitõn liinibussin kõrvuisi istma Ailiga,

kel sukavarda näppõ vaihõl. Tei sis juttu, et meil pääliinan kah võrukeeline näputütsõõr. No om Ailist saanu mi seldsi liigõ.

Tiatrihuviliidsi võrukõisiga puttu ma kokku Exitraveli puult seenioriilõ kõrraldõduisi tiatri-reisega esi kotussihe. Ütskõrd trehväs reisijuhis olõma umbõ hää inemine Inno. Säält sai al-gusõ mõtõ, et olõs hää taa multi-talent meile seltsi meelütä.

Kuus vai säidse tiatrireisei tulf mul inne tetä, kooni vällä mõt-li, määndse küle päält tälle tuu mõttõga ligi minnä. Palļu hüv-vi etendüisi sai är nättüs, tiatri-huvilidsõ Võru juuriga Ene ja Külli kah joba seldsi liikmõs vormistõdu, inne ku Innol olf võimalik tulla mi Tunglõlõ tiatritarkuisi oppama.

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Ildaaigu lätsemi velega haigõmajja immä kaema. Täl tetti uuringit. Nigu meil õks käü, kõnõlimi umavaihõl võru keelen, ku äkki kõrval-sängüst imä tarõseldsiline hõigaš: «Kõnõlgõ kõvõmba-he, mu kõrvul om hüä kuulda uma latsõpõlvõ kiilt!»

Tulf vällä, et Värskast peri Ainol olõ õi olnu aastit või-malik kuulda umma imä-kiilt, ja tä ütelf, et miil lätš nii rõõmsas ja tervüski parõmbas. Ku ma tälle viil Uma Lehe lugõmisõs vei, tulf täl vesi silmä.

Nii et ütškõik, kon olõt vai mis tiit – kõnõlõ iks uman keelen, et tä ei hääsi. Võru kiil uma pehme kõlaga om tervüsele kah hää.

SILLASTE MAIRE

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Lenin toro otsan

Linda kolhoos Antsla lähkül olf sääne, kon majandusnäütäjä olli kõrran ja inemiisi iist peeti häste huult. Kolhoosi tetti esi-ki veinivabrik. Ütel aol nõstõti päävākõrda, et kolhoos piäsi vahtsõ nime saama. Vahtsõs nimes pakuti Lenin, tuu lätš läbi kah.

Kolhoosin tüüt häste vana miis, kes olf olnu sääil ilmatu ao ja kõiksugutsit kotussit pidänü, eski esimiis olnu. Vana miis es taha kodo koti pääle jäiä. Tä tahtsõ kasvai väikukõist ammõtit. Esimiis lõudsegi säänd-

se tüükotusõ, tuu olf esimehe telehvoni vastavõtja.

Telehvon kõlisi. Vana miis haardsõ toro ja ütelf: «Lenin kuuleb!»

Toro panti är ja kõlistõdi vahtsõst. Seokõrd küsti kõrra-ga, kas tego om Linda kolhoos-siga, ja üteldi, et kõlistõdas mi-nisteeriümist. Vanamiis olf hää kõnõlõja ja selef är, et kolhoosil om vahtsõnõ nimi.

Vanamiis jäigi tuu lausõga telefonilõ vastama. Alostusõn olf iks segähüst pallo, a pia har-risi kõik är.

TOSSU TILDA

Tsiahanna

Ku lats olli, peeti meil tsiku kah. Mi perrel olf mitu tsika. Munapühis tapõti üts ja jõulõs tõõnõ tsiga. Imä pandsõ liha suula ja ütelf: «Ku om sann, saa liha kah.»

Esä kässe kõgõ tsiahanna kah kintsulõ külge jättä. Tuu hannakõnõ om suidsutõdult kõgõ parõmb. Mi uno tõi kah

uma liha mi poolõ suitsu, ütelf, et meil hää sann, saa hää liha.

Kätte jõudsõgi suidsutamisõ aig. Esä vei sis liha sanna ja säädse orsi pääle suitsu. Ja mi naksimi velega uutma, kuni liha valmis saa, selle et egä kõrd saimi tuu tsiahanna hindäle.

Päiv aigu lätš, inne ku liha valmis sai. Esä nõstsõ sis liha jahtuma, esi lätš kõrras lehmi

talitama. Mi velega es jõvva är uuta, kuna tsiahanna saami. Veli olf vähä suurõmb, tuu võtsõ väidse ja ütelf: läämi kaemi, kas hand om joba jahtunu.

Lätsemi ja kaimi, pingi pääl kats tsiakintsu ja mõlõmbil hand kah küleh. Ma ütli, et nüüd saami mõlõmba üte han-na.

Esä tulf kaema, mis mi sääil sanna man teemi. Meil olf

kummalgi tsiahand näpu vahel ja seimi. Esä kai meid ja küsse: «Kas olõti katõ hanna-ga tsika eloh nännü?» «Ei,» ütlimi velega. «Nüüd ti seiti uno tsiahanna kah är, kõtust tuud inämb kätte ei saa.»

Nii sis jäigi, tsial om kats handa. Seod luku sai viil suu-rõn kah naartus, vot nii.

Ku tiit ristsõna õigõhe är', saat teedä', kuis või võro keeli üldä' rõsteri kotsilõ.

Latsilõ

Vastus saada
üte nädäli joosul
meiläadrõssi pääle
latsinukk@umaleht.ee
vai postiga:
Uma Leht,
Tartu 48,
65609 Võro.

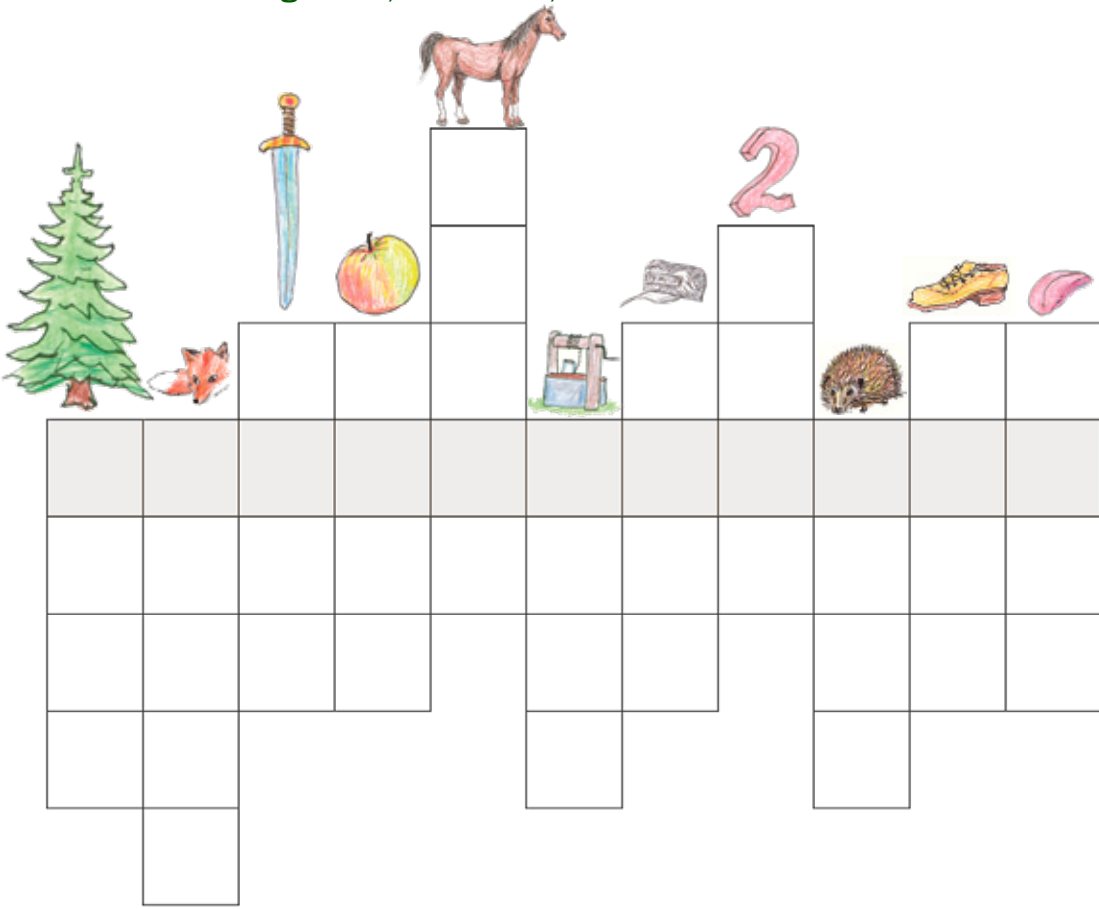
Vastussõ mano panõ
kirja uma nimi, vannus
ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas
vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva
Võro instituut
ja Võro selts VKKF.

Kullõ' juttõ Helüaidast!

Telli Uma Leht!

Telli saa ExpressPostist:
tellimine.ee/umaleht,
tel 617 7717.

MUDA MARI